

# Moneda falsa a la vegueria de Cervera (1479-1634)

J. M. LLOBET I PORTELLA

## INTRODUCCIÓ

En un article anterior, en el qual comentàvem les encunyacions monetàries realitzades a Cervera, ja vam donar a conèixer les falsificacions de moneda local que vam trobar documentades.<sup>1</sup> Ara, doncs, només farem referència a aquells documents cerverins que inclouen dades relacionades amb la falsificació de moneda forastera, especialment d'aquella moneda que tenia una circulació general. Els documents localitzats, que van des de l'any 1479 fins al 1634, són vint-i-dos i actualment es conserven a l'Arxiu Comarcal de la Segarra (ACSG) de Cervera. Tots ells, després de ser comentats, els donem transcrits al final de l'article.

Una bona part d'aquest període de falsificacions de moneda coincideix amb els anys en què el bandolerisme tingué una gran intensitat a la vegueria de Cervera i als territoris propers.<sup>2</sup> És possible, doncs, que els dos fenòmens estiguessin d'alguna manera relacionats.

## 1. CIRCULACIÓ DE PUGESES FALSES (1479)

Un document datat el dia 15 de maig de 1479 ens informa que, en aquell temps, una gran quantitat de les pugeses que circulaven per la població eren falses. Per

1. J. M. LLOBET I PORTELLA, «Les monedes i pallofes de Cervera», *Acta Numismàtica*, vol. III (1973), p. 209-242.

2. Hom pot veure: J. M. LLOBET I PORTELLA, «Documents cerverins sobre bandolers (1545-1636)», a *Bandolerisme, bandolers i bandositats*, Sant Martí de Maldà, Grup de Recerques de les Terres de Ponent, 2009, p. 147-217.

aquest motiu, els paers proposaren al Consell municipal la fabricació de moneda local per tal d'eliminar la circulació de les pugeses, tot evitant, així, els perjudicis que podien patir els habitants de la vila, als quals se'ls devia fer difícil el fet de reconèixer les pugeses falses (document número 1). Aquell dia els membres del Consell cerverí no arribaren a cap acord, però quatre mesos més tard, després d'aconseguir una llicència reial per poder fabricar moneda local, les pugeses foren retirades.<sup>3</sup>

## 2. IDENTIFICACIÓ DE DINERS FALSOS (1508)

Al final de l'any 1508, un receptor de les imposicions de la vila féu present al Consell municipal cerverí la gran quantitat de diners falsos que circulaven per la població. El Consell, considerant la importància del fet, acordà que fossin elegides dues o més persones que, juntament amb l'argenter Blai de Bell-lloc, examinessin les monedes i separessin els diners bons dels dolents. L'argenter, el dia anterior, ja havia estat encarregat pel veguer per tal de fer aquesta feina, atès que l'esmentada autoritat havia fet fer una crida prohibint a la gent el fet d'acceptar moneda falsa (document número 2). Pocs dies després, a l'argenter, per tal de compensar-lo pels treballs de fer la tria, li foren donats sis sous (document número 3).

## 3. CIRCULACIÓ DE MENUTS FALSOS (1556)

Dos documents de l'any 1557 ens informen novament de la circulació per la vila de moneda falsa. En efecte, segons aquests dos textos, l'any anterior havia aparegut una gran quantitat de menus falsos entre la moneda que, procedent de les imposicions municipals, havia estat recollida pels receptors. Atès que l'import d'aquesta moneda falsa era de 34 lliures i que 1 lliura equivalia a 240 diners, en cas que la paraula *menut* es referís a *diner*, com creiem, les monedes falses recollides ultrapassarien la xifra de vuit mil, la qual cosa indicaria l'abundància d'aquestes falsificacions (documents números 4 i 5).

## 4. INTRODUCCIÓ DE MONEDES FALSES (1593)

La gran quantitat de monedes falses que circulava per la població degué propiciar que les autoritats cerverines es preocupessin de descobrir les persones que intervenien en aquestes activitats delictives. Així, l'any 1593, es trobava detingut

3. Arxiu Comarcal de la Segarra, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1479, f. 77 v. i 78.

a la presó de la vila Joan Barri, conegut també per en «Goró», acusat de posar en circulació moneda falsa. Jutjat el dia 31 de desembre, fou condemnat a ser desterrat de la vila i del terme de Cervera a perpetuïtat (document número 6).

## 5. CIRCULACIÓ DE MENUTS FALSOS (1598)

L'any 1598, la circulació de menuts falsos per la vila era una altra vegada intensa. Per aquest motiu, els paers proposaren als membres del Consell municipal ordinari l'encunyació de moneda local, ja que creien que així s'evitaria en gran part la introducció de moneda falsa. Els membres d'aquest Consell, però, acordaren que l'afer fos remès al Consell de Vint-i-quatrena, que gaudia d'un major poder que el que tenien ells (document número 7). Malauradament, en el llibre corresponent de Consells de vint-i-quatrena no hem sabut trobar cap esment sobre aquest afer.

## 6. FABRICACIÓ DE MENUTS I DE TESTONS FALSOS (1604)

Un parell de documents de l'any 1604 ens aporten informació precisa sobre la classe de moneda falsa que suposadament havia fabricat un detingut que es deia Pere Mas, però que era conegut amb el nom de "Cap Pelat".

Atès que hom creia que restava demostrat que Pere Mas havia falsificat menuts d'Agramunt, durant el mes de novembre d'aquell any el síndic de la vila d'Agramunt i l'escrivà de la cort del veguer i de la del batlle d'aquesta població es presentaren davant el Consell municipal cerverí i demanaren als membres que el formaven que permetessin que l'inculpat fos traslladat a Agramunt per ser jutjat, la qual cosa fou acceptada tant pel Consell municipal com pel veguer i batlle de Cervera,<sup>4</sup> malgrat que Pere Mas havia comès alguns delictes en aquesta última població (document número 8).

Poc després de la decisió del Consell municipal cerverí, foren trobats vuit testons falsos embolicats amb un mocador que es creia que havien estat fabricats per Pere Mas. Així, doncs, Pere Mas no solament era acusat d'haver falsificat menuts d'Agramunt, sinó també testons, la qual cosa venia a agreujar la seva situació. Malgrat la nova acusació, les autoritats cerverines decidiren mantenir l'autorització de permetre que el pres fos jutjat a Agramunt. Caldria afegir-hi, però, al procés la recent inculpació (document número 9).

4. A Cervera, els càrrecs de veguer i batlle eren ocupats per la mateixa persona.

## **7. POSSESSIÓ DE SOUS FALSOS (1609)**

Amb tanta circulació de moneda falsa, no devia resultar difícil trobar persones que en portessin damunt seu. Una d'elles fou, l'any 1609, l'andorrà Joan Guillemó, el qual portava una certa quantitat de monedes d'1 sou boscateres, o sigui, falses. Si bé el veguer i batlle de Cervera l'havia fet ingressar a la presó de la vila, el Consell municipal de judicatura decidí deixar-lo en llibertat, encara que el sentencià a pagar les despeses del judici i del carcellatge (document número 10).

## **8. CONTROL DE MONEDES RETALLADES I FALSES (1611)**

Un document de l'any 1612 ens permet saber que, a més del control de les monedes falses que circulaven per la vila, calia preocupar-se també de les monedes de plata o d'or que havien estat retallades per algunes persones per tal de quedar-se fraudulentament una part del seu metall.<sup>5</sup> En aquell temps, aquest doble problema degué de ser tan important que almenys l'any 1611 calgué nomenar un clavari que controlés tant les monedes retallades com les boscateres, tot i la despesa de 6 lliures que ocasionà a la vila (document número 11).

## **9. MOTLLES DE FER ARDITS (1627)**

L'any 1627 van ser trobats a la casa d'un pagès que vivia en un mas prop de les Pallargues uns motlles de ferro de fer ardits. Aquests motlles foren lliurats a un prevere d'Argençola per Joan d'Argençola i de Copons, que era senyor d'Argençola i de les Pallargues. Hem de creure que els ardits que possiblement havien estat fabricats amb aquests motlles eren falsos, ja que no creiem que aquest noble tingués autorització per fer-ne. D'altra banda, el fet que el propietari del mas hagués mort potser va evitar que fos jutjat per falsificador de moneda (document número 12).

## **10. FABRICACIÓ I EXPEDICIÓ DE MONEDES FALSES D'OR, DE PLATA I D'ARAM (1629)**

Les indagacions fetes per les autoritats cerverines permeteren la detenció, l'any 1629, de Joan Figuerola, un sastre de la vila, que fou acusat de formar part

5. Més dades a J. M. LLOBET I PORTELLA, «Les trameses cerverines de moneda retallada a la seca de Barcelona», *Acta Numismàtica*, vol. VIII (1978), p. 191-197.

d'un grup de falsificadors de moneda. El sastre va prometre que, si li garantien la conservació de la vida i els membres, descobriria totes les persones que havien intervingut en les activitats delictives, la qual cosa fou acceptada pel Consell municipal cerverí (document número 13).

No sabem quines persones foren denunciades per Joan Figuerola, però pocs dies després de la seva declaració fou jutjat i condemnat a ser torturat, fet passar per sota la forca amb el dogal al coll, corrent la cossia dels assotats i a remar a les galeres reials durant la resta de la seva vida. Les autoritats cerverines mantingueren, doncs, el seu compromís de respectar-li la vida i els membres. D'altra banda, l'esposa de Joan Figuerola, acusada del mateix delicte que el seu marit, fou sentenciada a ser torturada i a ser desterrada de la vila i del terme de Cervera a perpetuïtat. Durant el judici, l'acusació que va ser feta a Joan Figuerola i a la seva esposa fou de fabricar moneda falsa d'or, de plata i d'aram i, en concret, ardits de Barcelona, sous i rals nous de molinet, creuets i mitjos creuets, diners jaquesos i de Lleida. Sorprèn, certament, la diversitat de monedes falsificades per aquest sastre (document número 16).

Un altre falsificador de moneda detingut aquells dies fou el pintor Andreu Coronas. Potser perquè, a més de falsificar moneda, havia comès altres delictes, no tingué tanta sort com Joan Figuerola i fou sentenciat a ser torturat i a ser penjat pel coll fins que morís, una sentència que va ser executada dos dies després del judici (documents números 14 i 15).

## **11. POSSESIÓ DE RALS FALSOS (1630)**

El penjament d'Andreu Coronas no degué desanimar els falsificadors de moneda. Almenys, així sembla indicar-ho la detenció i el judici, alguns mesos després, d'un pagès de Rocallaura anomenat Francesc Benet, al qual se li havien trobat més de 20 rals de moneda falsa i un tros de metall. Segurament resultava molt difícil el fet de provar que ell fos el falsificador de la moneda que portava, ja que fou posat en llibertat sota una fiança de 50 lliures i obligat a pagar les despeses (document número 17).

## **12. FABRICACIÓ DE MONEDES FALSES (1631)**

Més sort que Francesc Benet tingué, encara, Joan Anguera, un veí de Llindars que, si bé fou detingut l'any 1631 sota l'acusació de fabricar moneda falsa, calgué deixar-lo en llibertat sense que hagués de pagar cap despesa (document número 18).

### 13. COMPLICITAT EN LA FABRICACIÓ DE MONEDES FALSES (1631)

Dos anys i mig després de l'execució del falsificador de moneda Andreu Coronas foren jutjats Jacint Trilla i Antoni Peiró, acusats d'haver estat còmplices seus. El tribunal considerà que el temps que portaven detinguts a la presó cerverina era càstig suficient, per la qual cosa ordenà que fossin posats en llibertat (document número 19).

### 14. FABRICACIÓ I EXPEDICIÓ DE MONEDES FALSES (1634)

L'últim acusat de fabricar i d'expedir monedes falses dins el període estudiat va ser Gabriel Colom, de Llíndars. En un primer judici, fou sentenciat a ser torturat per tal que confessés la veritat sobre l'afer, però la tortura no aconseguí que l'inculpat donés més informació. Conegut això, les autoritats cerverines decidiren que, si Gabriel Colom confessava voluntàriament tots els delictes que havia comès i identificava els còmplices que havia tingut, només seria desterrat de la vila i de la vegueria de Cervera, la qual cosa fou acceptada per l'acusat i complerta per les esmentades autoritats (documents números 20, 21 i 22).

### 15. CONCLUSIONS

Tots els comentaris anteriors ens poden portar a les conclusions següents:

- 1) Resta documentada la circulació de moneda forastera falsa dins la vegueria de Cervera en diversos anys del període 1479-1634.
- 2) Aquestes falsificacions comprenien monedes d'aram, de plata i d'or.
- 3) La vila de Cervera, pel fet de ser població reial, tenia el privilegi de poder jutjar aquest delictes.
- 4) Les penes imposades anaren des de la llibertat del detingut fins a morir penjat a la forca.

### 16. MONEDES FALSES DOCUMENTADES<sup>6</sup>

- 1479. Pugeses.
- 1508. Diners.
- 1556. Menuts.
- 1593. Sense especificar.

6. Per identificar aquestes peces, poden resultar útils les obres següents: J. BOTET I SISÓ, *Les monedes catalanes*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1908-1911, 3v. (hi ha una edició facsímil de l'any 1976); M. CRUSAFONT I SABATER, *La moneda catalana local (s. XIII-XVIII)*, Barcelona, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, 1990.

1598. Menuts.

1604. Menuts d'Agramunt i testons.

1609. Sous.

1611. Sense especificar.

1627. Ardits.

1629. Ardits de Barcelona, sous i rals nous de molinet, creuets i mitjos creuets, diners jaquesos i de Lleida.

1630. Rals.

1631. Sense especificar.

1634. Sense especificar.

## TEXTOS DOCUMENTALS

### 1

#### 1479, maig, 15. Cervera

*El Consell municipal ordinari de Cervera no pren cap acord en relació amb les pugeses falses que circulen per la població.*

Arxiu Comarcal de la Segarra (ACSG), Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1479, f. 40.

[*Al marge esquerre:*] Pugeses.

En après fonch proposat per los senyors de pahers dient com per la vila van moltes pugeses e moltes de falses. Moltes gents, signantment los forasters, que no·n volen penre a blats ni altres mercaderies. Si haurien a bé que fessen fer alguna quantitat de ploms e que hich expel·lissen les pugeses per ço que no·n vingúes da[n]y a la vila ni als singulars de aquella. Reporten-ho al present conseyll.

Sobre açò lo dit honorable conseyll no clogué res.

### 2

#### 1508, desembre, 20. Cervera

*El Consell municipal ordinari de Cervera, d'una banda, encarrega als paers que elegeixin dues o més persones que, juntament amb l'argenter Blai de Bellloc, triïn els diners bons dels dolents i, de l'altra, mana que sigui fet un pregó per la vila mitjançant el qual tothom sàpiga que està obligat a prendre els diners que aquests veedors considerin que són bons. A més, aquest Consell municipal encar-*

*rega als paers que paguin a l'argenter Blai de Bell-lloc i a les persones que l'ajudaràn a triar els diners bons el jornal que considerin adient.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1508, f. 49.

[*Al marge esquerre:*] Bollatinés.

Al qual Consell és stada presentada una suplicació per lo sènyer en Jaume Cabrer, hu dels bollatinés de dita vila, la qual és del tenor següe[n]t: “Ihesús. No ignoren les magnificències de vosaltres, etc.”. És en les cobertes del present libre [*actualment no hi és*].

Sobre açò lo magnífich e honorable Consell e/o la maior part de aquell acordà e deslberà e comès als senyós [de pahés] que ells elegesquen dues o més persones los parrà que vegem e miren los dinés que són bons e de secha, ensempts amb lo sènyer en Blay de Belloch, argenter, qui té càrrech ya de veure dits menuts. E que sie feta crida, ab bona pena, per la dita vila que tot hom hage pendre los menuts seran vists per dits vehedós ésser bons e de secha. E tot lo que s’i despendrà sie pres a compte als senyós de pahés. E, quant als menuts prengueren ahir dits bollatinés per lo bollatí, que sien presos per lo receptor de aquell.

[...]

En après, és stat proposat al dit Consell per lo sènyer en Blay de Belloch, argenter, de la dita vila, dient com a ell fonch fet manament per lo senyor veguer, ahir, volgués tenir càrrech de regonèxer los dinés menuts, ço és, los qui són bons e dolents, atès ell havie feta crida que nengú no prengués los menuts sinó los que sien de secha. E, axí, ell té dit càrrech, e açò per lo bé de la present vila e dels poblats en aquella, que suplique al dit Consell, atès té càrrech de regnonèxer dits menuts e pert son temps, que sie satisfet segons sos treballs, com ell sie content de star a tot lo que lo Consell ordenarà e deslbera[rà].

Sobre açò lo magnífich e honorable Consell acordà e deslberà e cometé als senyós de pahés que sie pagat, axí lo dit Belloch com los altres pròmens sobre açò elegidós, a conexença dels dits senyós de pahés.

### 3

## 1508, desembre, 23. Cervera

*Els paers de Cervera fan pagar 6 sous a Blai de Bell-lloc, argenter, que són l'import del treball que ha efectuat per tal de reconèixer i triar els diners menuts bons i falsos.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Notaments del racional*, 1507-1510, f. 113v. i 114.



[*A la part superior:*] Compte d'en Blay de Belloch, argenté.

[*A la dreta:*] Deu lo honorable Blay de Belloch, argenté, que los senyors de pahers li feren dar e pagar per mans del honorable en Borthomeu Giscaffrè, clavarí de la dita vila, sis sous, dels quals ne ha fermada àpoca en poder del notari de la casa de la paheria de dita vila a XXIII de dehembre del any mil D VIII. VI sous.

[*A l'esquerra:*] És li degut VI sous per los treballs que ha presos en regonèxer e triar los dinés menuts si eren de la sequa o no, segons per deliberació del conseyll ordinari celebrat en la sala de la paheria de dita vila a XX de dehembre del any corrent. VI sous.

4

**1557, gener, 30. Cervera**

*El Consell municipal ordinari de Cervera acorda el fet de donar potestat als paers i a la prohomenia per tal que es pugui crear perquè s'informin d'on van sortir els menuts falsos que recollí Rafel Papió i, coneguda aquesta dada, actuïn en conseqüència.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1557, f. 17.

[*Al marge esquerre:*] Menuts falços de Raphel Papió.

Més, fonch preposat per mossèn Raphel Papió que, per paraula de mossèn Porta, paher, que en lo any passat prengué quatorze liures de mossèn Fuster de menuts falços y vint liures del bolletí, que supplique al magnífich y honorable Consell que no és de rahó se perden, que y vull provehir.

Sobre la qual proposició fonch per dit magnífich y honorable Consell deslibrat que ell dit Consell done facultat y potestat als dits senyors de pahers y a la prohomenia que ajustar-y volran que facen examen, així de mossèn Fuster com de mossèn Papió, d'ont són exits dits diners y, sabuda la veritat, determenen lo que·ls apparrà, sols o facen de manera que la vila no y perdi res, com axín sie la voluntat de dita vila no perdre-y un diner.

5

**1557, setembre, 15. Cervera**

*El Consell municipal ordinari de Cervera pren un acord en relació amb els menuts falsos recollits per Rafel Papió.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1557, f. 47 (el foli es troba estripat).

[*Al marge esquerre:*] Men[u]ts.

Més fonch preposat per mossèn Raphel Papió que ja saben ses magnificències són estats importunats acerca dels menuts falços y fins avuy se [ha] dilatat de declarar sobre qui·ls ha de perdre ni pagar y ja appar stà remès als magnífichs senyors advocats, que·ls tindrà a mercè y facen declarar.

Sobre la qual preposició dit magnífich Consell deslberà y acordà, atès que és estat dit Consell per dits senyors de pahers informat que los advocats no y volen declarar per los respectes a ells ben vists, ans an manifestat son ànimo en cars y haguessen a declarar, y, entès lo dit ànimo és de parer que los dinés té mossèn Papió de dit Fuster que dit Fuster los cobre y se perden per ell y li'n don atre tanta quantitat de bona moneda a dit Papió y lo matex declaren sobre los dinés dels boletínés, ço és, d'en Pere Mulet y d'en Jaume Garriga, que·ls agen de cobrar de dit Papió y li donen atre tanta quantitat de dita bo[na moneda...] com sie clar que de justícia [...].

## 6

### 1593, desembre, 31. Cervera

*El Consell municipal de judicatura de Cervera sentencia Joan Barri, acusat de posar en circulació moneda falsa, a ser desterrat de la vila i del terme de Cervera a perpetuïtat, i Joan Coscó, acusat de robar, a ser marcat i a servir a la drasana de Barcelona durant tres anys.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1594-1595, f. 11v.

[*Al marge esquerre:*] Judicatura de Joan Barri, àlias en Goró, y Joan Coscó, lladre.

Al qual magnífich Consell fon preposat per lo magnífich senyor Loís de Gravalosa, per orgue del dit son magnífich assessor, com se té pres en los càrcers comuns de la present vila a Joan Barri, àlias en Goró, e en Joan Coscó, lo hu inculpat de posador de moneda falsa y l'altre per lladre, als quals se a formada la enquesta, la qual los serà legida per lo magnífich scrivà de la ballia y feta relatió dels mèrits de aquella per son magnífich assessor, que per so sien servits de fer y administrar justítia, juxta y en virtut del privilegi de judicatura.

E lo dit magnífich Consell, hoïda la preposició feta per dit senyor balle y la enquesta legida y la relatió feta per lo dit magnífich assessor, en virtut del privilegi de judicatura a la present vila y universitat y Consell de aquella concedit y

atorgat per los sereníssims reys de Aragó, de digna memòria, y per la sacra, catòlica y real majestat del rey don Phelip, senyor nostre, vuy bonaventuradament regnant, de nou concedit y atorgat, sententià y declarà que los dits Joan Barri y Joan Coscó, ço és, lo dit Joan Barri, àlias en Guró, sie desterrat de la vila y terme de Cervera per tota sa vida y que Joan Coscó, lladre, servesque a ssa majestat en la drassana de Barcelona per temps de tres anys y que sie marcat.

7

**1598, març, 26. Cervera**

*El Consell municipal ordinari de Cervera acorda remetre al Consell de Vint-i-quatrena la proposta de fer moneda a causa de la gran quantitat de menuts falsos que circulen per la població.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1598, f. 23.

[*Al marge esquerre:*] Fer menuts.

Més fonch proposat per dits senyors pahers que per la present vila van molts menuts falsos y que, per abatre aquells, se vege si y haurà privilegi per fer-ne y, si no n'í haurà, si-s demanarà de nou, que, tenint semblant privilegi, ne porà resultar gran profit a la universitat.

Sobre assò fou determenat senblantment sie remès a la XXIII<sup>a</sup>.

8

**1604, novembre, 17. Cervera**

*El Consell municipal ordinari de Cervera acorda que Pere Mas, acusat de fabricar menuts falsos d'Agramunt i d'altres delictes, sigui lliurat a les autoritats d'aquesta població per tal de ser jutjat.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1604, f. 41v.

[*Al marge esquerre:*] Donar la persona del “cap pelat” a la vila de Agramunt.

Al qual magnífich Consell fonc presentada per mossèn Francesch Cercós, sýndich ordinari de la vila de Agramunt, y mossèn Hyerònim Bonell, notari, scrivà de les corts dels magnífichs veguer y balle de Agramunt, una letra dirigida a dits senyors pahers y Consell de Cervera dels magnífichs pahers y Consell de dita vila

de Agramunt, dada en dita vila de Agramunt als quinze del corrent mes, contenint en efecte que dits Cercós y Bonell han de tractar en aquest magnífich Consell negocis consernents la utilitat y honrra de dita vila, com explicaran, que per so sien servits donar a n aquells entera fe y crehença. E, llegida dita carta encontinent per dits Cercós y Bonell, fonc per part de dits pahers y Consell de Agramunt proposat y deduhit a dit magnífich Consell com, entenent la dita universitat de Agramunt que Pere Mas, àlias “cap pelat”, haurie fet y fabricat moneda falssa, ço és, diners menuts de la vila predita de Agramunt, y que per prova de assò lo dit mossèn Cercós, síndich, se és conferit a Tàrrega y a altres parts per a rebre informació de dit cars, lo qual stà molt ben provat, com lo dit mossèn Bonell ho amosstrarà a dit magnífich Consell ab la enquesta aporte, que puys dit Pere Mas, àlias “cap pelat”, segons se entén starie detingut en les presons inculpat de no haver cumplit lo desterro de temps de sis anys de la present vila y vegueria, per lo qual temps fonc condemnat per aquest magnífich Consell, que per ço sien servits donar a dita universitat la persona de dit Mas per a què sie castigat conforme justítia, que aquella universitat ho tindrà en gran compte y en consemblant y altres occasions tindrà la correspondència se deu.

Sobre assò lo dit magnífich Consell acordà y dezliberà que la persona de dit Pere Mas, àlias “cap pelat”, sie donada y entregada als magnífichs balle y pahers de la vila de Agramunt junctament ab còpies de les enquestes se troben en les corts de la present vila, procurant que lo[s] senyors veguer y assessor de esta vila presten son consentiment, y, per assò, encontinent los envien a cercar y, perquè se entén que dit Mas haurie comesos y perpetrats alguns robos y altres delictes en la present vila, térmens y vegueria de aquella, de què no se li ha fet encara càrrega, y que per ço se’ls done memorial, advertint-los inquieresque[n] sobre aquells per a descobrir dits robos y los còmlices de dits delictes. E, encontinent, feta dita determinació, foren en lo present Consell lo il·lustre senyor Hyerònim dez Clergue, veguer y balle, y micer Hyerònim Viladot, son assessor, los quals aderiren a dita determinació y consentiren que la persona de dit Mas sie donada y lliurada en lo modo predit.

## 9

**1604, novembre, 19. Cervera**

*Una prohomenia municipal de Cervera acorda que, malgrat que s’han trobat vuit testons falsos que se suposa que han estat fabricats per Pere Mas, aquest acusat sigui lliurat a les autoritats d’Agramunt, tal com ja havia estat acordat en un Consell anterior.*

A la qual magnífica promenia fonch proposat per dits senyors pahers deduhint, com tots saben, que per determinació del últim Consell celebrat en la present causa se concedí als pahers y universitat de Agramunt la persona de Pere Mas, àlias “cap pelat”, y, com lo dia present sien arribats en la present vila lo honorable balle, síndich y prohòmens de dita vila de Agramunt per a portar-sse’n dit Mas y se sie succehit que després de dita determinació y concessió haien trobat vuyt testons falssos enbolicats en un mocador que’s presum hi ha indicis indubitats los haurie fabricats dit Mas, que, per ço, sien servits dezliberar si se lliurarà dit Mas a dit balle de Agramunt o si’l detindran en la presó de la present vila, a hont stà detingut, a effecte de castigar-lo conforme sos mèrits y judicar-lo lo magnífich Consell de judicatura de la present vila.

Sobre assò dita magnífica promenia acordà y dezliberà que, no obstant lo que de nou se ha succehit del cas dels testons falssos a bé que lo dit magnífich Consell no tingué nottícia de aquell, que la persona de dit Pere Mas, àlias “cap pelat”, sie donada y lliurada a dit balle de Agramunt, encarregant al senyor veguer que de prompte fortifique la enquesta contra aquell rebuda sobre dit cas y aquella, juntament ab les altres informacions, done als predits, com per dit magnífich Consell stà determinat.

## 10

**1609, juliol, 4. Cervera**

*El Consell municipal de judicatura de Cervera acorda el fet de deixar en llibertat Joan Guillemó, d’Andorra, detingut per posseir sous falsos, però el sentència a pagar totes les despeses del judici i del carcellatge.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1609, f. 28.

[*Al marge esquerre:*] Judicatura de Joan Guillemó, de Andorra.

Al qual magnífich Consell fon proposat per lo magnífich senyor Pere de Gibert y Perellós, veguer y balle de la present vila, com lo dia de Corpus prop passat per Joan Mestre, manyà, de la present vila, desener de la unió, fou presa y capturada la persona de Joan Guillenmó, de Andorra, per haver trobat en sa persona certa summa de moneda de sous boscatins y de fals encuny y, tenint-lo pres en lo carrer, passà dit senyor veguer y balle per allí [y] dit Mestre li requerí lo posàs a la presó, lo que fou fet encontinent, y per avuy està detengut pres, sobre lo qual cars se a rebuda informatió, la qual serà a vostres mercès legida per lo discret micer Matheu Magre, notari y scrivà de la ballia, y també, legida aquella, per lo magnífich micer Joan Camp, doctor en drets, assessor seu ordinari, serà a vostres mer-

cès feta relatió dels mèrits de la dita enquesta e, juxta sèrie y tenor dels reals privilegis per los reys de immortal memòria a la present universitat atorgats y concedits, poran vostres mercès, com a jutges competens, judicar dit home segons lo ús y pràtica té la present universitat per a què sie càstich seu y exemple dels altres.

E lo dit magnífich Consell, hoÿda la enquesta y relatió del dit micer assessor, sententià y declarà lo dit Joan Guillenmó ésser relaxat de la presó y que pague tots los gastos de la cort y scarsellatge.

## 11

**1612, desembre, 19. Cervera**

*Hom deixa constància del cobrament de 6 lliures per Jaume Puig, mercader, de Cervera, pel seu càrrec de clavari de les monedes retallades i boscateres durant l'any 1611.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Èpoques ordinàries*, 1612, f. 30v.

[*Al marge esquerre:*] Puig. VI lliures.  
Die XVIII<sup>o</sup> dezembris 1612.

Similis fuit firmata apocha per Iacobum Puig, mercatorem, Cervarie, de sex libris que los senyors de pahers, tenit poder del Consell ordinari, han tatxades per sos treballs de clavari de les monedes sarsenades y boscateres en lo any passat de 1611. Et ideo, renuntiando, etc., et sich, etc.

Testes Gabriel Miralles et Andreas Soler, virgarii.

## 12

**1627, agost, 13. Cervera**

*Pere Cellers, prevere, d'Argençola, reconeix que Joan d'Argençola i de Copons, senyor de les Pallargues, li ha lliurat uns motlles de ferro de fer ardots trobats a casa del difunt Pere Antoni Barrill, pagès, del mas d'en Foguet.*

ACSG, Fons Notarial, Cervera, 84, Pere Campardó, *Manual*, 1626-1627, f. 166v.

[*Al marge esquerre:*] Lo senyor don Joan de Argensola.  
Die XIII mensis augusti anno Domini M DC XXVII in castro de les Pallargues.  
Ego Petrus Cellers, presbiter, loci de Argensola, gratis, etc., confiteor et in ve-

ritate recognosco vobis illustri domino dompno Ioanni de Argensola et de Copons, domicello dominoque castris, loci et termini de les Pallargues, presenti, quod in notarii et testium infra scriptorum presentia dedistis mihi uns mollos de ferro de fer ardits repertis intus domum Petri Anthonii Barrill, quondam, agricole, mansi d'en Foguet, termini de Talarn. Et ideo, in testimonium premissorum, etc. Actum, etc. Fiat, etc.

Testes sunt Ioannes Puigdé et Raymundus Faure, famuli dicti domini de Argensola.

13

**1629, maig, 5. Cervera**

*El Consell municipal ordinari de Cervera acorda garantir a Joan Figuerola, sastre, de Cervera, la conservació de la vida i dels membres a canvi de dir tota la veritat sobre la fabricació i l'expedició de moneda falsa.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1629, f. 28.

Al qual magnífich Consell fonch proposat per los senyors de pahers, com tots saben, com tenen pres per indicis de moneder a Joan Figuerola, sastre, de la present vila, y altres, lo qual Figuerola ha promès al senyor veguer y assessor que, si se li salve vida y membres, que descobrirà la gavella dels moneders.

Sobre assò lo dit magnífich Consell acordà y deslberà que al dit Joan Figuerola se li assegure vida y membres ab què digue la veritat de tots los socis ha tingut en la fàbrica y expiditió de la moneda y altres delictes y, dexan-s'i alguna cosa que no digue, que no se li fasse dita seguretat.

14

**1629, maig, 12. Cervera**

*El Consell municipal de judicatura de Cervera sentencia Andreu Coronas, pintor, de Cervera, acusat de fabricar moneda falsa i d'altres delictes, a ser torturat i a ser penjat pel coll fins que mori.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1629, f. 29.

Al qual magnífich Consell fonch proposat per lo il·lustre senyor don Antich

de Fluvià, veguer y balle de la vila y vegueria de Cervera per la sacra, catòlica y real majestat, com a 19 del mes de abril pròxim passat prengué y capturà la persona de Andreu Corones, pintor, de la present vila, delat y inculpat de fabricant de falsa moneda y de altres crims y delictes, per los quals se ha fulminada enquesta en dita cort de ell dit senyor balle, fulminada contra dit Andreu Corones en dita cort de la ballia a instància del procurador fiscal, la qual serà llegida al magnífich Consell per mossèn Jaume Matheu Magre, notari y scrivà de la dita cort de la ballia, y serà feta relatió al dit magnífich Consell per micer Francesch Montaner, en drets doctor, assessor ordinari de ell dit senyor balle, per a què, oïdes dites enquesta y relatió de dit magnífich assessor, segons los mèrits de aquella, juxta forma dels privilegis reals de judicatura, sentenciar y judicar al dit Andreu Corones, segons serà de justítia, descarregant ses consiènties.

E lo dit magnífich Consell y pròmens de judicatura, oйда la enquesta a instància del procurador fiscal de la dita cort de la ballia de la present vila rebuda contra dit Andreu Corones y relatió de dit magnífich micer Francesch Montaner, assessor ordinari de ell dit senyor balle, juxta forma dels privilegis reals de judicatura a la present vila, Consell y proms de judicatura consedits y atorgats per los sereníssims senyors reys de Aragó, de felice recordació, y per la magestat del rey don Felip quart, nostre senyor, vuy benaventuradament regnant, confirmats y de nou atorgats, sentensià y declarà y al dit Andreu Corones condempnà en que sie torturat en lo cap dels socis y que sie penjat per lo coll fins a tant sie separada la ànima de son cors.

E lo magnífich Consell determinà que la vila bestrague lo gasto de la executió de la sentència y que lo senyor veguer fasse un acte a la vila que, sempre quan lo racional lo y farà bo, ho restituhirà a la vila o, quant sie de justítia, que ell ho pague.

## 15

**1629, maig, 15. Cervera**

*El Consell municipal ordinari de Cervera acorda que el cadàver d'Andreu Corones sigui enterrat en terra sagrada.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1629, f. 30.

Al qual magnífich Consell fonch proposat per dits senyors de pahers, com ja tots saben, com aïr se executà la sentència de mort en persona de Andreu Corones, y sa mare, muller y germana y ell demanaren que fossen servits donar a son cors sepultura.



Sobre assò lo dit magnífich Consell acordà y deslberà que se li don terra sagrada.

16

**1629, maig, 22. Cervera**

*El Consell municipal de judicatura de Cervera sentencia Joan Figuerola, sastre, de la Seu d'Urgell, ara habitant a Cervera, acusat de fabricar moneda falsa d'or, de plata i d'aram, a ser torturat i fet passar per sota la forca amb el dogal al coll, corrent la cossia dels assotats, i a remar a les galeres reials durant la resta de la seva vida. D'altra banda, sentencia la seva esposa Paula, acusada del mateix delictes, a ser torturada i a ser desterrada de la vila i el terme de Cervera a perpetuïtat.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1629, f. 31.

E més fonch prof[possat] per lo il·lustre senyor don Antich de Fluvià, balle de la vila y terme de Cervera per la sacra, catòlica y real magestat, com estos dies atràs prengué y capturà a Joan Figuerola, sastre, de la ciutat de Urgell, habitant en la present vila, y a Paula, muller sua, delats y inculpats de frabricadors de falces monedes de or y plata y aram, ço és, ardits de Barcelona, sous y reals nous de molinet, creues y mitgs creutes, diners jaccessos y de Lleyda, conforme la enquesta o instància del procurador fiscal de la cort de dit senyor balle contra dits Figueroles fulminada, la qual serà legida al magnífich Consell per micer Jaume Matheu Magre, notari y scrivà de dita cort de la ballia, y serà feta relatió al dit magnífich Consell per micer Francesch Montaner, assessor ordinari de ell dit senyor balle, per a què, oÿdes dites enquesta y relatió de dit magnífich assessor, segons los mèrits de aquella, juxta forma dels privilegis reals de judicatura, sententiar y judicar als dits Joan Figuerola y Paula, muller sua, segons serà de justítia, descarregant ses consiènties.

E lo dit magnífich Consell y pròmens, oÿdes dites enquesta a instància del procurador fiscal de la dita cort de la ballia fulminada contra dits Joan Figuerola y Paula, muller sua, y relatió de dit magnífich micer Francesch Montaner, assessor ordinari de dit il·lustre senyor balle, juxta forma dels privilegis reals de judicatura a la present universitat, concellers y proms de judicatura consedits y atorgats per los sereníssims senyors reys de Aragó, de felice recordació, y per la magestat del rey don Felip, nostre senyor, vuy benaventuradament regnant, confirmats y de nou atorgats, sentensià y declarà y al dit Joan Figuerola y Paula, cònjuges, condemnà en que sien los dos torturats en lo cap dels sossis per purgar la infàmia y

la dita Paula Figuerola sie desterrada de la vila y terme per tots los dies de sa vida, ab cominació que, si romp lo desterro, incórregue en mort natural, y lo dit Joan Figuerola sie passat sota la forca ab lo dogal al coll, fent la cossia dels assotats, y que servesque en les galeres de sa magestat remant per tots los dies de sa vida.

## 17

**1630, juny, 14. Cervera**

*El Consell municipal de judicatura de Cervera sentencia Francesc Benet, pagès, de Rocallaura, el qual es troba detingut per haver-se-li trobat més de 20 rals de moneda falsa i un tros de metall, a ser posat en llibertat sota una fiança de 50 lliures i a pagar les despeses.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1630, f. 29v.

Al qual magnífich Consell fonch proposat per lo il·lustre senyor don Antich de Fluvià, veguer y balle de la present vila y vegueria de Cervera per la sacra, catòlica y real magestat, dient que en les càrcers reals de la present vila està detinguda la persona de Francesch Benet, pagès, del lloch de Rochallaura, inculpat de haver-li trobat vint y tants reals de moneda falsa y un tros de metall, conforme la enquesta fulminada en la cort de la ballia de la present vila, la qual serà llegida per mossèn Jaume Mateu Magre, notari y scrivà de la cort de la ballia, y serà feta relatió al dit Consell per micer Francesch Montaner, en drets doctor, assessor ordinari de ell dit senyor veguer y balle, per a què, oйда dita enquesta y relatió y segons los mèrits de aquella, sien servits, juxta forma dels privilegis reals de judicatura, sentenciar y judicar a dit Francesch Benet, segons serà de justítia, descarregant ses consciènties.

E sobre de assò lo dit magnífich Consell, oйда dita enquesta a instàntia del procurador fiscal de la cort de la ballia fulminada contra dit Francesch Benet y la relatió de dit micer Francesch Montaner, assessor del dit senyor veguer y balle, juxta forma dels privilegis reals de judicatura a la present vila y Consell per los sereníssims reys de Aragó, de felice recordatió, y per la magestat del rey, nostre senyor, vuy benaventuradament regnant, confirmats y de nou atorgats, sententià y declarà que lo dit Francesch Benet sie relaxat de les càrcers reals a manlleuta de sinquanta lliures y que pague los gastos.

**1631, març, 27. Cervera**

*El Consell municipal de judicatura de Cervera, atès que no consta que hi hagi cap procés contra Joan Anguera, de Llindars, acusat de fabricar moneda falsa, acorda que aquesta persona sigui posada en llibertat sense haver de pagar cap despesa.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1631, f. 29.

[*Al marge esquerre:*] Judicatura de Joan Anguera.

Al qual magnífich Consell per lo il·lustre senyor Hierònim Joan de Vergós, veguer de la present vila y vegueria de Cervera per la sacra, catòlica y real magestat, és estat preposat com estos dies proppassats ell, com a veguer de dita vila, a instància del procurador fiscal, capturarà la persona de Joan Anguera, del lloch de Llindàs, per y ab motiu de moneder, y com fins avuy no aje trobada cosa alguna contra lo dit Joan Anguera, fetes les degudes diligències, y que, axí, per no trobar ninguna cosa contra lo predit Anguera, per a conservació del privilegi de judicatura a esta vila y universitat concedit per los sereníssims reys concedits, los presenta al dit Joan Anguera per a què·l judiquen segons sos demèrits.

Sobre assò lo magnífich Consell determinà y acordà que, atès no consta de procés algú contra dit Joan Anguera, de Llindàs, que lo dit Joan Anguera sie llibre-ment despedit de les presons, sens haver de pagar ninguns gastos.

**1631, desembre, 11. Cervera**

*El Consell municipal de judicatura de Cervera acorda que Jacint Trilla i Antoni Peiró, els quals es troben detinguts després d'haver estat acusats de ser còmplices d'Andreu Coronas, executat per fabricar moneda falsa i per altres delictes, siguin posats en llibertat, ja que considera que el període de reclusió els serveix de càstig.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1631, f. 67.

[*Al marge esquerre:*] Judicatura de Jacinto Trilla y Anthoni Peyró.

Al qual magnífich Consell per lo senyor Hierònim Joan de Vergós, veguer y balle de la present vila per la sacra, catòlica y real magestat, fonch preposat com

ell, a instà[n]cia del procurador fiscal de sa cort, té preses y capturades les persones de Jacinto Trilla y Anthoni Peyró en les presons de la present vila com a factors, còmplices y factors [*sic*] de Andreu Coronas, quòndam, pintor y fabricant de moneda falsa, les quals persones de dits Trilla y Peyró dóna a judicatura en virtut del privilegi a la present vila y universitat concedit y per observansa de dit privilegi y, axí, lo magnífich senyor assessor los farà relatió dels mèrits de la enquesta legida primer per lo notari de dita enquesta y, legida aquella, com a jutges, en virtut de dit privilegi, judiquen als dits Jacinto Trilla y a Anthoni Peyró segons Déu y a ses consciènties.

Sobre la qual prepositió lo magnífich Consell a declarat en que los dits Trilla y Peyró sien relaxats de les càrcells reals lliberament y que·ls vàlega la presó per càstich.

## 20

**1634, maig, 17. Cervera**

*El Consell municipal de judicatura de Cervera sentència Gabriel Colom, de Llindars, acusat de fabricar i de posar en circulació monedes falses i d'altres delictes, a ser torturat per tal que confessi la veritat sobre aquest afer i sigui jutjat de nou*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1634, f. 27v.

Al qual magnífich Consell fonch proposat per lo il·lustre senyor Ramon de Voltor, donzell, veguer de la vila de Cervera per la sacra, catòlica y real magestat, que estos dies atràs prengué y capturà la persona de Gabriel Colom, de Llindàs, delat y inculpat de fabricar y despedidor de falces monedes y de altres crims y delictes, conforme la enquesta fulminada en la cort de la vegueria, la qual serà llegida per lo honorable y discret mossèn Christòfol Nuix, notari y scrivà de la cort de dita vegueria, y serà feta relatió al magnífich Consell per lo magnífich micer Simon Puig, en drets doctor, assessor ordinari de ell dit senyor veguer, perquè, oÿdes dites enquesta y relatió de dit magnífich assessor, segons los mèrits de aquella, juxta los privilegis reals de judicatura a la present universitat consedits, sententiar y judicar a dit Gabriel Colom, segons serà de justítia, descarregant ses consciènties.

Sobre assò lo dit magnífich Consell, oÿdes dites enquesta a instància del procurador fiscal de la cort de la vegueria fulminada contra dit Gabriel Colom y relatió de dit magnífich micer Simon Puig, assessor ordinari de dit il·lustre senyor veguer, juxta forma dels privilegis reals de judicatura a la present universitat consedits per los sereníssims senyors reys de Aragó, de felís recordació, y per la ma-

gestat del rey, nostre senyor, vuy benaventuradament regnant, confirmats y de nou atorgats, sententià y declarà y al dit Gabriel Colom condempnà en que sie torturat perquè sie extreta de sa boca la veritat, lo al·legat y provat en sa força romanent, y tornat en semblant Consell.

21

**1634, maig, 18. Cervera**

*Una prohomenia municipal de Cervera acorda que, si Gabriel Colom, de Llindars, confessa tots els delictes que ha comès i identifica els còmplices que ha tingut, només serà desterrat de la vila i de la vegueria de Cervera.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1634, f. 28v.

A la qual magnífica promenia fonch proposat per dits senyors de pahers que ja saben com aÿr a 17 del corrent fonch sentenciat per lo magnífich Consell de judicatura y condempnat Gabriel Colom, de Llindàs, en que fos aturmentat, lo al·legat y provat en sa forma remanents, y com vuy de matí se sie possat en executió dita tortura y, axí, se li han executat en son cors sinch turments, al últim dels quals sinch turments és caygut de dita tortura, y, com se adormís en ella, se és porrogada aquella y, segons en dita tortura s'és vist, apar que dit Colom té forces per passar lo demás de dita tortura y, com dit Colom se sie offert en que, salvada sa vida y membres, ab un desterro per tota sa vida, diulgarà tots los casos y còmplices ha tinguts en los delictes per ell perpretrats, del que informará a la magnífica promenia lo magnífich micer Simon Puig, assessor ordinari del il·lustre senyor veguer y balle de la present vila.

E sobre assò la magnífica promenia, oÿda la relatió de dit magnífich assessor, acordà y deliberà que a dit Gabriel Colom se li assegura vida y membres, prometent que no se li donarà més pena que un desterro de vila y vegueria ab què confesse tots los delictes comessos y còmplices y sosis ha tinguts y concorregut en ells.

22

**1634, maig, 20. Cervera**

*El Consell municipal de judicatura de Cervera sentencia Gabriel Colom, de Llindars, a ser desterrat de la vila, del terme i de la vegueria de Cervera a perpetuïtat.*

ACSG, Cervera, Fons Municipal, *Consells*, 1634, f. 29v.

Al qual magnífich Consell fonch proposat per lo il·lustre senyor Ramon de Voltor, veguer de la vila y vegueria de Cervera per la sacra, catòlica y real mages-tat, que, com lo magnífich Consell de judicatura celebrat a dezet del corrent fou condemnat Gabriel Colom, del lloch de Llindàs, a que fos torturat, lo al·legat y provat en sa força remanent, y tornat en semblant Consell y com la dita sentència de tortura sie estada executada, conforme està continuada en la enquesta contra dit Colom fulminada, la qual serà legida al magnífich Consell per lo honorable y discret mossèn Christòfol Nuix, notari y scrivà de la cort de la vegueria, y serà feta relatió al magnífich Consell per lo magnífich micer Simon Puig, en drets doc-tor, son assessor ordinari, per a què, oÿdes dites enquesta y tortura y relatió de dit magnífich Conseller y assessor, segons los mèrits de aquella, juxta los privilegis reals de judicatura a la present universitat consedits, sententiar y judicar al dit Gabriel Colom, segons serà de justítia, descarregant ses consiènties.

E lo dit magnífich Consell, oÿda dita tortura y relatió de dit magnífich asses-sor, juxta dels privilegis reals de judicatura a la present universitat per los serenís-sims senyors reys de Aragó, de immortal memòria, concedits y atorgats y per la magestat del rey, nostre senyor, vuy benaventuradament regnant, de nou conce-dits y confirmats y atorgats, attès que la magnífica promenia, a divuyt del corrent celebrada, se ha donat paraula a dit Colom que, si deie la veritat del que estave impetit, se li salvarie vida y membres, attès que dit Colom ja havie passats alguns torments y no se'n havie pogut tràurer la veritat, sententia y declara y al dit Gabri-el Colom condemna en que sie desterrat de la vila, terme y vegueria de Cervera per tots los dies de sa vida y que dins vint-y-quatre hores isque de la present vila y de assí per tot lo mes de agost prop vinent isque de la vegueria, ab comminació, si romp lo desterro, de deu any de galera.